

УДК 330.8

Наталія Мариненко, ст. викладач, Галина Ціх, к.е.н., доцент

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО НЕОКОНСЕРВАТИЗМУ У МЕЖАХ СУЧАСНИХ МОДЕЛЕЙ РОЗВИТКУ НАУКИ

Анотація. Проаналізовано теоретико-методологічні засади дослідження економічного неоконсерватизму та його основних теорій – монетаризму, теорії раціональних очікувань, теорії економіки пропозиції.

Ключові слова: неоконсерватизм, науково-дослідна програма (парадигма), “жорстке ядро”, “захисний пояс”.

Nataliia Marynenko, Halyna Tsikh

RESEARCH OF ECONOMIC NEOCONSERVATISM WITHIN MODERN MODELS OF THE SCIENCE DEVELOPMENT

Abstract. The theoretical and methodological basis of the research of economic neoconservatism and its main theories – monetarism, theory of rational expectations, supply-side economics are analyzed.

Keywords: neoconservatism, scientific research programme (paradigm), “hard core”, “protective belt”.

Неоконсервативний напрям економічної думки, репрезентований теоріями монетаризму, раціональних очікувань та економіки пропозиції, є не лише домінуючим у галузі теорії, а й основою економічної політики урядів багатьох держав світу. Здатність будь-якої сучасної теорії формувати основу для розвитку наукової думки ґрунтується на можливості пояснити і прогнозувати закономірності розвитку національної та світової економіки. Важливого значення це набуває при дослідженні та вивченні науково-дослідних програм, їх зміни. Методолог науки Т. Кун дав визначення основних понять – парадигма, пізнавальна і нормативна функції парадигми, допарадигмальний період розвитку науки або «нормальна наука», аномалія парадигми, криза, наукова революція. У допарадигмальний період розвитку науки вибирають парадигму із запропонованих дослідницьких програм. Допарадигмальний період неоконсерватизму (на противагу кейнсіансько-неокласичному синтезу) припадає на 50-60-і рр. ХХ ст. Після прийняття науковим співтовариством однієї з програм як парадигми у розвитку науки настає період «нормальної науки», коли панує одна дослідницька програма (парадигма) для всього наукового співтовариства. Період «нормальної науки» для неоконсерватизму (період визнання) мав місце у 70-80-х рр. ХХ ст. З часом у парадигмі неминуче виникають «аномалії», тобто накопичуються наукові факти, які не знаходять пояснення у межах основних теорій, методів і стандартів. Вчені намагаються вирішити їх у межах існуючої парадигми, однак виникає криза науки. Передкризовий стан західної економічної теорії (в т. ч. неоконсерватизму) спостерігаємо в умовах глобалізації (кінець ХХ – поч. ХХІ ст.). «Наукова революція» розпочинається з відмови певної групи вчених всередині наукового співтовариства від старої парадигми і прийняття за основу сукупності інших теорій, гіпотез і стандартів.

Основними поняттями моделі конкуруючих науково-дослідних програм І. Лакатоша є «науково-дослідна програма» як певна сукупність теорій, що розвиваються на основі одних методологічних і дослідницьких принципів. До складу програми входять: «жорстке ядро» – фундаментальні принципи всіх теорій програми; «захисний пояс» – допоміжні гіпотези програми; методологічні принципи, що визначають

перспективи застосування даної програми («позитивна» чи «негативна евристика»). Для “жорсткого ядра” монетаризму характерні постулати про спроможність ринкової системи самостійно відновлювати економічну стабільність; невтручання держави в економіку; принципи вільної конкуренції; провідну роль грошей у сучасному ринковому господарстві. “Захисним поясом” монетаризму є кількісна теорія грошей та механізм зворотного впливу грошей на товарний світ, монетарних інструментів та монетарної політики на розвиток економіки. “Жорсткому ядру” теорії раціональних очікувань притаманні раціональність очікувань економічних агентів та їхня оптимальна поведінка; висококонкурентність ринків; рівноважний стан економічної системи. До складу «захисного поясу» даної теорії входять орієнтування економічних суб’єктів на реальні, а не на номінальні значення економічних змінних; передавання всієї інформації економічним суб’єктам тільки через механізм ринкових цін; визнання довготермінової нейтральності грошей. Для “жорсткого ядра” теорії економіки пропозиції властива орієнтованість економічної політики на виробництво, пропозицію та зниження податків. “Захисним поясом” є приватизація і дерегулювання економіки; скорочення державних витрат, насамперед, у соціальній сфері; регулювання пропозиції грошової маси.

На відміну від моделі Т. Куна, у моделі І. Лакатоша типовим явищем є існування періодів з багатьма дослідними програмами, що конкурують та співіснують між собою, а не панування лише однієї парадигми. У моделі І. Лакатоша прогрес науки розглядається як поява конкуруючих науково-дослідних програм, а не як прогрес внаслідок заміни однієї теоретичної парадигми іншою. Це стало причиною появи плюралізму в економічній науці та сприяло суттєвій зміні спрямованості теоретико-методологічних досліджень у галузі економічної науки.